

Formannen har ordet

Nå er også snart år 2002 historie. November og desember er vanligvis triste og tunge måneder å komme igjennom, men jeg håper bygdemagasinet og årboka vil lyse litt opp for medlemmene av historielaget. Jeg vil berømme dem som står for dette arbeidet, en stor dugnadsinnsats.

Det som har skjedd, og det som skal foregå fremover, står andre steder i bygdemagasinet.

Et stort og engasjerende fremmøte på våre arrangementer vil gi oss en oppmuntring til å stå på videre. Vi har store ambisjoner for neste år.

Hver torsdag er kornmagasinet reservert for historielagets medlemmer. Har noen lyst til å delta i det som foregår, eller har ideer som kan iverksettes, møt opp og kontakt styret eller f. eks. museumskomiteèn.

Ole Rind

Minneord

Odd H. Sandlund er død, 81 år gammel. Han var med å stifte Røyken Historielag i 1966 og var lagets første sekretær, en funksjon han innehadde i 11 år. Samtidig var han kasserer de tre første årene.

Hans innsats og betydning for lagets vekst og fremgang kommer tydelig frem når man studerer hans bidrag til Årboka og Bygdemagasinet. Odds kunnskaper om nåtid og historie i Røyken var enorm. Han hadde alltid et prosjekt på gang. Ikke nok med å skrive, han var også redaktør i Bygdemagasinet og Årboka gjennom mange år.

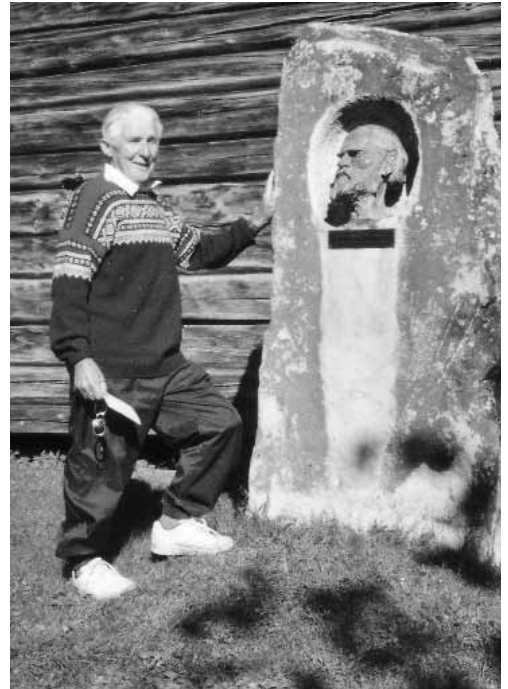
Odd har vært lensmannsbetjent og ligningssekretær. I 6 år var han kirkeverge. Nettopp Røyken kirke var han spesielt opptatt av. Hans kunnskaper om denne vakre kirken kom til nytte ved utallige omvisninger for skoleklasser og andre interesserte.

Slekts- og gårdshistorie var han også opptatt av. I de senere årene var han aktivt med i en gruppe i Historielaget som studerte og oversatte gamle skrifter og protokoller.

Odd var seriøs i sitt arbeid. Han satte sin ære i at de opplysningene han kom med var korrekte.

Helt til det siste var Odd opptatt av historien rundt seg. Selv fikk jeg anledning til å besøke ham ved sykesengen noen dager før han døde. Typisk var hans siste ord til meg: «Jeg har så mye ugjort».

Vi lyser fred over hans minne.

for Røyken Historielag, CATO L. CHRISTOFFERSEN

Stausrapporter

Blåhella

SOMMEREN 2002

Blåhella kystsamling avsluttet sommerens utstillingssesong søndag 29. september med vel 70 besøkende bare på denne ene dagen. Totalt har man hatt 13 åpningssøndager (kl. 11–15) siden mai og mellom 5 og 600 mennesker har besøkt utstillingen.

Årets tema har vært: «Friluftsliv og sommeraktiviteter i Indre Oslofjord siden 1870tal-let.»

Inne i det 50 kvadratmeter store lokalet har i hovedsak badebilder fra Røyken tilbake fra 1930tallet prydet vegger og stativer. Ett av de mest sentrale bilder har vært en kjempeforstørrelse av et postkort fra 1933. Det viste campinglivet på Ramton med de små, hvite kvadratiske spissteltene samt datidens åpne og lukkede personbiler. Ramton tok imot sine første campinggjester i 1931. Fotografiet viste derfor begynnelsen til det som er dagens flotte «Ramton Camping». Et utvalg av badedrakter samt campingmøbler fra «gamle dager» hørte også med.

Utendørs var to av veggene dekket av gigantiske dekorasjoner som nådde fra takskjegget og helt ned til bakken. Disse var utlånt fra museet i Follo og viste badelivet i Indre Oslofjord tilbake fra 1870tallet og fremover i tekst og bilder. Mange av de besøkende på Blåhella undret seg nok over de så av såkalte badebrønner for damer. Men etter datidens skikk måtte lett antrukne kvinner skjule seg vel for nysgjerrige mannfolkblikk.

OLE SØNJU

Hernestangen

I løpet av sommeren har hovedhuset fått det planlagte strøket med maling. Samtidig med

dette ble det skiftet panel i gavlen mot syd. Vinduer ble også skiftet i 2. etasje.

Veien fra gårdsplassen frem til Gjellumstua er opparbeidet. Her ble fjernet jordmasser, kul- tet og utlagt ny grus.

Husflidlaget som leier Gjellumstua fremmet forslag om oppsetting av skigard og planting av «gamle» vekster rundt stua. Etter innkjøp og henting av riktige materialer i Sigdal, ble skigarden satt opp 21. og 22. september. En innleid spesialist fra Sigdal utførte arbeidet. Husflidlaget foretok samtidig en del av den fremtidige beplantningen.

Salen har hatt en del leietagere utover de faste. Det er plass til atskillelige flere forespørsler.

Dugnadsarbeidet kunne ha vært vesentlig bedre. Forhåpentlig bli dette bedre neste år. En del malerarbeider står på ønskelisten.

For driftsstyret Hernestangen
CATO L. CHRISTOFFERSEN

Bygdeboka

Terje Martinsen er i full sving med å gjøre intervjuer av en rekke personer og med å samle inn stoff fra alle kanter av bygda. Hyggen Arbeidersamfunn hadde 13. november innbudt til møte i Hyggehuset for å inspirere lokalbefolkningen til å bidra med stoff til Bygdeboka. Terje fikk nok en del innspill av verdi, i det fremmøte og interessen var upåklagelig.

Røyken Prestegård

Driftsbygningen

Historielaget har i de senere år foretatt en del undersøkelser vedrørende muligheten for å kunne benytte driftsbygningen på prestegården. I første rekke er behovet for plass til oppbevaring av større gårdsredskaper og gjenstander mest fremtredende, men også med tanke på en rekke av lagets andre aktiviteter.

Hva har hendt, og hva hender ?

Dette har hendt :

1. juni	Røykendagen
9. juni	Markvandring Klemmetsrud - Ramton
8. september	Markvandring, Bygdeborgen, Villingstad
22. september	Oldtidsmarsjen
10. oktober	Medlemsmøte

og dette kommer til å hende:

12. desember	Julemøte, innslag: «Reisebrev» ved Trond Hylland
8-16. mars	Kulturuka 2003 Emne: Gamle trykksaker

Behovet for et sikkert arkivrom og høvelig kontorplass er også prekær.

Bygningen er stor og vil by på rike muligheter for samarbeid med andre lag og foreninger.

Røyken Historielag ønsket derfor å undersøke i hvilken grad andre lag eller foreninger, på kort eller lengre sikt, har behov for lokaler.

Basert på styrevedtak 28. september 02, ble følgende lag tilskrevet:

Røyken Skogeierlag Røyken Husflidlag
Røyken Bondelag Røyken Bondekvinnelag

Historielaget uttrykket i brevet ønske om å komme i kontakt med de nevnte lagene, dersom det var interesse for å vurdere driftsbygningen på prestegården som et mulig tilholdsted.

Representanter for de respektive foreninger ble videre invitert til å delta på en befaring torsdag 3. oktober kl. 18.00, sammen med historielagets styre og medlemmer av museumskomiteen..

Vi understreket at vi så langt bare har hatt et innledende møte med Opplysningsfondet som disponerer prestegårdene, og at et eventuelt leieforhold vil måtte inngås mellom Opplysningsfondet og Røyken kommune.

Referat

fra befaring på Røyken Prestegård torsdag 3.oktober 2002, ang. evt. overtagelse /leie av låve og stabbur.

Tilstede: Representanter for Røyken Historielag, Røyken Bondelag, Røyken Bondekvinnelag og Røyken Husflidslag.

Formannen i Røyken Historielag, Ole Rud, ønsket de fremmøtte velkommen. Han kunne meddele at det var avtalt møte med Opplysningsfondet i Oslo den 6.november. Her møter representanter fra Historielaget sammen med ordfører Rune Kjølstad.

Historielagets hensikt med dagens befaring var å høre om de øvrige organisasjoner også fant interesse av å kunne få tilgang til låven og stabburet. Man besiktiget først øvre del av låven. Her vil man med relativt beskjedne midler kunne skaffe plass til utstilling av gamle kjøretøyer, gårdsredskap m.v. Historielaget føler et presserende behov for å skaffe plass for å kunne ta vare på fortiden. Deretter besiktiget man de underliggende rom i låven. Selv om det her må påkostes relativt mye for oppussing og innredninger, var det meget stor interesse fra de forskjellige organisasjoner. Her så man

mulighet for forskjellige aktiviteter for husflid, musikk, teatergrupper mv.

Fjøset vil etter noen endringer kunne bli et egnet sted for forskjellige kulturaktiviteter. Det ble reist noen spørsmål om beskaffenheten til selve dekket og noen jernbjelker som er sterkt angrepet av rust. Her trenges bygningskyndige personer for å bedømme tilstanden.

Befaringen ble avsluttet i stabburet. En solid bygning(bortsett fra pilarene) som kan tenkes utnyttet til kontor, utstillinger mv. Samtlige fremmøtte uttalte seg til slutt enige i at det vil være ønskelig å få til en disposisjonsrett til de besøkte bygninger.

Røyken, 10.oktober 2000
CATO L. CHRISTOFFERSEN

Fra brev av 5. oktober fra Røyken Husflidslag til Røyken Historielag tillater vi oss å sitere:

Vi ble derfor svært glade da vi ble invitert med på befaringen nå sist torsdag.

Vi ser at en eventuell overtagelse av låven, for å utvikle den til et levende historisk og nåtids kultursenter, vil kreve store arbeider og investeringer.

På befaringen ante vi imidlertid historielagets optimisme i forhold til realiseringen av et slikt samlingssted, og vi fra husflidslaget la heller ikke skjul på at vi kunne tenke oss å være med i prosjektet og bidra med det vi kan, slik at et kultursenter midt i kommunen, skal se dagens lys.

Husflidslaget ønsker med dette å gi sin fulle støtte til historielagets arbeid i å få råderett til låven på Prestegården. Vi bidrar gjerne i prosessen frem til avklaringen har funnet sted, og selvfølgelig, innen for vår evne, også ettertid.

Med vennlig og optimistisk hilsen
Kristin Ølstad Bjørg-Annie W. Brenøe
leder styremedlem

Onsdag 6. november hadde så ordføreren og representanter fra historielagets styre møte med Opplysningsfondet i deres lokaler i Oslo.

Referat

fra møte med opplysningsvesenets fond (OFV) 6. oktober 02:

Opplysningsvesenets fonds lokaler, Oslo.

Tilstede:

Fra opplysningsvesenet (OFV); Gunnar Frigaard, Terje Skaug.

Fra Røyken historielag; Ole Rud, Cato Christoffersen, Bjarne Kjos.

Fra Røyken Kommune; ordfører Rune Kjølstad og kultursjef Christian Vesseltun (ref.)

Sak: Prestegården i Røyken.

Delegasjonen fra Røyken redegjorde først for bakgrunnen for at det var bedt om dette møtet, og hva som hadde skjedd siden forrige møte (30.01.02). Det ble omdelt tilbud på istandsetting av läven utvendig, ved tømrerfirma Egel Holmqvist. Det ble også omdelt et referat fra møte 03.10.02 hvor historielaget, bondekvinnelaget, bondelaget og husflidslaget, drøftet interessen for å få tilgang til läven og stabburet på Røyken prestegård. Foreløpige planer om bruk av läven og stabburet ble lagt fram, samt en vurdering av mulighetene for adkomst og parkering. I forhold til parkering, som er tenkt bak läven, hadde OVF spørsmål om reguleringsstatus for dette området.

PS grunn av ønske om å «skjerme» presteboligen signaliserte OVF at adkomst og parkering var et tema som vil bli lagt vekt på fra deres side.

OVF så positivt på de planer som ble lagt fram, og at bygningene benyttes til allmenn kulturelle formål. De ønsket samtidig å presisere OVFs 2 oppgaver: 1 Sørge for tjenestebolig for prestene. 2 Størst mulig avkastning til kirkelige formål.

På spørsmål om det er mulig å få kjøpt prestegården, eller deler av den, ble det svart at Røyken prestegård var vurdert til å ha historiske kvaliteter, og at denne derfor var blant de prestegårdene OVF ikke skulle avhende. De påpekte videre at det ikke var noen konflikt i at de historiske kvalitetene ble ivaretatt av lokale krefter. Delegasjonen fra Røyken påpekte at det er nødvendig med en konkretisering av leieprisen, for at det skal kunne arbeides videre med prosjektet. OVF sa at leien minimum må være selv bærende (med tanke på bygningens verdi?) og også gjenspeile investeringer som må gjøres. Det ble signalisert en ønsket leietid på minimum 40 år. Det kan være aktuelt å knytte enkelte begrensninger til bruken av bygningene, som for eksempel arrangementer utover kvelden, tidlig søndag morgen eller lignende for å skjerme presteboligen.

OVF var villig til å presentere 2 innspill til leie. Ett basert på at OVF gjør investeringer og forestår vedlikehold, og ett hvor dette utføres lokalt.

Det beregnes også leie for forpakterboligen, som et eget innspill. Innspillene sendes kulturetaten med kopi til historielaget.

Røyken 7. oktober
CHRISTIAN VESSELTUN

Medlemsmøte

ble holdt på Kornmagasinet torsdag 10. oktober. Rundt 30 medlemmer hadde møtt fram for blant annet å høre Kjell Kittelsen fra Asker og Bærum historielag fortelle om virksomheten i laget, samt gi et fengslende beretning om kalkovner, som det finnes mange av i distriktet.

Slekts- og gårdshistorie

Komiteen som for tiden er beskjeftiget med å skrive av kirkebøkene har gjort seg ferdig med bok nr. 1 som dekker tiden fra 1700 fram til ca. 1730. Bok nr. 2 er under arbeid. Etter hvert som arbeidet gjøres ferdig blir det kvalitetssikret og lagt inn på Internett. Søk på [www: digitallarkivet.uib.no/lokalhistoriske](http://www.digitallarkivet.uib.no/lokalhistoriske).

Kornmagasinet

Taket på kornmagasinet er i en slik forfatning at vi er redd for lekkasjer som kan skade bygning og gjenstander som oppbevares der. Reparasjonen vil bli omfattende og kostbar, men Røyken videregående skole har sagt seg villig til å se på dette til våren.

Komiteen er beklageligvis blitt redusert i den senere tid, så om noen ønsker å delta i dette arbeidet så kontakt Odd Arve Svensrud eller Asbjørn Westermann. Oppdraget passer best for personer som kan delta på møter på dagtid.

Kulturveiene i Røyken

Kulturetaten hadde sammenkalt til møte i Rådhuset mandag 16. september for å diskutere kartlegging, rydding og merking av kulturstier i Aukeåsen og Baarsrudmarka.

Et tjue talls personer, bestående av representanter for grunneiere, orienteringslaget og historielaget hadde funnet veien til kommunestyresalen.

Forslag til kulturstier ble vist på kart over østre del av bygda. Stien var trukket opp i samråd med Røyken orienteringslag.

Etter en orientering av Ingrid Buck, ble det utvekslet meninger om en rekke forhold, og det ble påpekt nødvendigheten av å markere brukbare parkeringsplasser, slik at gårdstun og veier ikke blokkeres.

Det ble fremlagt et forslag til avtale mellom Røyken kommune ved kulturetaten og de respektive grunneiere. Det var hyggelig lite uenighet om at tiltaket var positivt og burde gjennomføres. Det er satt av på budsjettet kr. 100.000,- årlig i fire år.

RED.

Markvandring til bygdeborgen

Søndag 8. september hadde historielaget annonsert markvandring med Ole Sønju, til bl.a bygdeborgen. Frammøte var denne gang satt til kl. 11.00 på Foss Hagesenter. Om tidspunktet var årsaken til at hele 50 personer møtte opp, eller om tema for turen var trekkplaster, det får vi aldri svar på. Faktum er at oppmøtet var 1 time senere enn tilsvarende tidligere markvandring og deltagelsen var gledelig stor. Uansett, vi som deltok var heldig med været og vi hadde en kjempefin tur.

Det startet med en liten redegjørelse fra «kårmannen» på Villingstad, Finn Foss, om gårdens historie og hans slekts forhold til gården. Navnet Villingstad er avledet fra mannsnavnet Vigleikr og har vært kjent som det, helt siden 1367. Etter denne redegjørelse begav vi oss i retning riksvei 23. Det ble litt redegjørelse om hogsten på gården, supplet med detaljer av formann i skogeierlaget, Ludvik Haug, om hogst i Røyken generelt og tømmerkvalitet spesielt. Deretter gikk vi over Gullbekken, under riksveien og til **Storsteinstua**, denne imponerende granittblokken som ligger som et tak oppe i lia rett på oversiden av den nye riksvei 23.

Fra Storsteinstua gikk turen til restene etter husmannsplassen Villingstadbråten. Hvor Bærumsmannen Herman Reijersen Villingstadleie var husfader og Karine Haagensdatter, hans kone, rådde grunnen fra tidlig på 1800 tallet til Hermanns død i 1873. Samme år som familien til den nåværende eier forøvrig overtok Villingstad gård. Om Villingstadbråten forteller folketellingen i 1865 at det var 2 kuer og 2 sauer på plassen, samt at de sådde bygg (1/4 tønne) og havre (1 tønne) samt 4 tønner poteter. De eneste restene etter huset er noen stener fra grunnmuren. Vi kunne også på denne glenna i skogen iakta et par «hekseringer», rådyrbukkenes særegne ringspor i forbindelse med deres jakt på make

Fra **Villingstadbråten** på vei mot Tjuv-kollen, passerte vi et lite og beskjedent damanlegg. Det var overraskende å få vite at denne dammen (med tilsig) «levte» vann til bl.a. Ølstadskolen og øvrige gårder langs Ølstadveien. Det ble gravet rørledning fra denne dammen ned via Villingstad gård og fram til «Ølstadryggen». Et stort arbeid som sikkert krevet mye innsats den gangen det ble anlagt.

Forts neste side

Fra Storsteinstua. Foto Jan Ølstad

Markvandring i Bårsrudmarka

På en søndags formiddag i juni, med et vær som nok for mange fristet mer til et besøk på badestranda enn til skogstur, klarte vi bare å samle 20 deltagere på Hovind gård. (Nordre Klemetsrud)

Ragnhild Hovind ønsket oss velkommen på tunet, og hennes foreldre Inger og Tor Hovind, hadde i anledningen tatt turen fra Bråseth, hjem til gården som de drev i nesten 60 år. Vi fikk se bilder av gården i vinterskrud og i sommerprakt noen år tilbake.

Inger er født Wold og oppvokst på gården Karlsrud på Spikkestad. Tor er født og oppvokst i Oslo, men var som gutt ofte på besøk hos sin onkel, Gabriel Baarsrud, på Nordre Klemmetsrud.

I 1941 kjøpte han gården av Gabriel Baarsrud og begynte som gårdbruker.

Inger og Tor Hovind fortalte om virksomheten gjennom årene, som i stor grad dreiet seg om skogsdrift. Det ble tatt hjem ved for salg helt ned fra skogen ved Baarsrudtjern. Det var nødvendig å bygge provisoriske veier i steinurer for å komme fram med hest og doning. Særlig under krigen var det stor etterspørsel etter ved. Det ble også dyrket poteter, og i fjøset stod opp til 8-10 kuer som gav en god del melk. Melka ble hver dag kjørt til Hotvedt meieri. Etter hvert ble det avtalt en samkjøring med de to andre Klemmetsrudgårdene. Eggproduksjon var også en viktig næring.

Forts. fra foregående side

På selve **Tjuvkollen** fortalte Ole Sønju om bygdeborgens betydning og funksjon. Han kunne også fortelle at det ikke fantes skriftelig dokumentasjon om borgen som sådan, hverken denne eller tilsvarende i Norge. De eneste kilder man har er fra tilsvarende borger i Sverige. Stedet er imidlertid vurdert og registrert av sakkyndige i 1971. Det går murrester over kollen, på den siden som det er lettest å komme til. På alle andre kanter er det naturlig stup og vanskelig å komme til. Det antas at den kan stamme fra eldre jernalder (500 f.kr - 400 e.kr), alternativet fra folkevandringstiden (500-600 e.kr.). Uansett så er den gammel og et kjært fornminne i vår kommune. Vi spiste vår medbragte niste og drakk vår medbrakte kaffe på Tjuvkollen og fikk den lokalkjente Ludvig Haug til å peke ut alle gårdene vi kunne se fra

Dagens guid, Roger Hansen, hadde en liten overraskelse å by på. Han kunne røpe at det rundt 1910-15 fantes en kjegebane i skogkanten ikke langt fra gården. Tor kunne bekrefte dette, og fortalte at den var om lag 40 meter langt med overbygg. I dag finnes bare rester av fundamentene tilbake.

Medlemmer fra orienteringsgruppa i ROS solgte gode kart over området som kan anbefales. Kartets bakside angir en rekke historiske opplysninger.

Turen startet østover over jordet mellom Hovind og Fladeby. Roger viste oss restene etter en gammel hulvei over heia, på turen ned til Huslökka og videre ned Vassdalskleiva til Baarsrudtjernet

Vi kunne ikke unngå å legge merke til restene etter skogsdriftsveier, som vitnet om en ukuelig innsats fra blant andre Tor Hovind, for å kunne frakte skogvirke til gårds.

Nede ved vannet fant vi ruiner av en liten husmannsplass. Her bodde for om lag 100 år siden en familie med mange unger. Ungene gikk på skole på Ølstad, og protokollen derfra kan fortelle om visse vansker med å ta seg frem over skauen i meterhøy snø. Det fortelles at mannen var invalid, og at kona tjente til familiens opphold ved vask og annet arbeid omkring i bygda.

Etter som tjernet ved oppdemming på 60-årene har blitt større, går veien videre i en slyn-

utkikspunktet, for det er hva Tjuvkollen er, et sted med særdeles godt utkikk, over denne delen av Røyken. Et sagn indikerer noe om en sølvskatt i området og mang en ungdom har opp gjennom årene snudd på steiner i området i håp om å finne noe. Så langt har sølvskatten ligget urørt!

Tilbake på gården fikk vi anledning til å studere demonstrasjonsanlegget på hagesentret og bese 5 gravhauger på sørsiden av gården. Det har blitt lagt ned endel arbeid av eieren for å holde dette gravhaugområdet ryddig for kratt og underskog. Et tiltak som historielaget selvsagt setter stor pris på.

Takk for en fin tur og mange interessante informasjoner fra Finn Foss, Ludvig Haug og Ole Sønju spesielt.

JAN BJERKNES

Oldtidsmarsjen 2002

Søndag 22. september var fastsatt for avvikling av den årlige oldtidsmarsjen, den 14 i rekken. Etter at vi hadde blitt velsignet med et nesten utrolig fint vær i siste del av sommeren og hele høsten så langt, fant værgudene på at det kanskje var på plass med litt ruskevær. Turgåere i Røyken ser imidlertid ikke ut til å la seg skremme av været, og de nesten 90 deltagerne fikk svært lite regn i hodet under den 16 km lange turen fra Gullaug med innkomst i Slemmestad. Enkelte valgte også i år å korte ned turen noe ved å starte fra Røyken kirke.

Nytt av året var en innlagt natursti. Mer om dette, samt resultatlister følger etter referatet.

Populært var det at Sverre Hella og Bjørn Brønner igjen var å finne ved Stokkerkleiva med sitt tjærebrenningsutstyr. Før første mann passerte kleiva sivet de første dråpene ut av røret.

Noen ord om marsjens «høydepunkt» - nemlig ertesuppa. Tradisjonen tro lå det eim av ertesuppe over tunet hos Kjølén på Mellom-Bøe.

Den store bryggepanna til Frøydis var som vanlig fylt til randen, og lovordene haglet fra begeistrede deltagere. Hundrevis av hjemmebakte rundstykker og litervis med saft gikk også ned på høykant. Det må ligge atskillige timers, for ikke å si dagers arbeid bak denne serveringen. Frøydis forteller:

Det hendte seg så for ca. 10 år siden at undertegnede var litt kjapp på et møte som skulle ta for seg årets oldtidsmarsj, så noe om at kanskje vi skulle prøve med noe nytt, for eksempel servering av varm ertesuppe et sted underveis. Og der og da ble jeg kokke, baker og leder for supperådet!

Oppskriften ser omtrent sånn ut: Man låner 2 store suppekjeler av Slemmestad Idrettsforening.

Går til innkjøp av: ca. 4-5 kg. lettsaltede svineknokker, ca. 4-5 kg. lettsaltet svinebø, ca. 4-5 kg. lettsaltet lammekjøtt, 5-6 store selleri, 5-6 store kålrabi, 5-6 bunter gulrøtter, 5-6 bunter purre, 10-12 pakker gule erter bløtlegges et døgn, fordelt på 2 bøtter.

ge for å komme over på veien som fører opp til den nå nedlagte Baarsrud gård. Bare grunnmurene står igjen etter de gamle, ærverdige husene, men vi har heldigvis gode bilder som forteller om velstand og omfattende drift.

Knut Bårsrud møtte oss på tunet, der det i dag bare står igjen en funkis oppsatt rundt 1930. Knut fortalte litt om gårdens historie, og om isdriften som var den store inntektskilde, helt tilbake fra om lag 1860 årene. Terje Martinsen gav oss et innblikk i hva den første kontrakt for levering av is inneholdt. Det ble mye prat om isskjæring, og Tor Hovin som hadde tatt turen i bil, kunne bidra med artige historier. Vi lærte at betegnelsen «møkkamann» ikke hensepeilet på en vanlig drittsekk, men var betegnelsen på den karen som utstyrt med kjelke og spade hadde som oppgave å fange opp hestemøkk, slik at denne ikke forurenset isen.

Roger var ikke snauere en at han hadde fraktet med seg toraderen i ryggesekken, og gav til beste både polka og vals mens vi fikk i oss kaffe og nistepakke, og enkelte tok seg også en svingom til valsetonene.

Også på turen fra tjernet og ned mot Høvikvollen kunne vi følge sporene av den gammel hulveien. Trolig er dette resten etter en meget beferdet vei mellom Oslofjorden og Røyken (Drammensfjorden)

Men også på dette strekket hadde Roger en overraskelse å by på. Et stykke fra stien fant han fram til en ruin etter en gammel hustuft. Stedet heter Teigen eller Teien, og Roger kunne fortelle at han under krigen spilte til dans i denne stua. Det vil si, plassen var så begrenset at for at ungdommen fra Skikroken og Auke skulle få plass til å svinge seg, måtte Roger sitte på ei steinhelle utenfor å spille. Trekkspillet bar han på ryggen over skauen fra Bødalen.

Den vellykkede turen ble avsluttet ved Høvikvollen. Varmen til tross, inne i skogen var det ganske behagelig, ja sågar så bra at enkelte også gikk turen tilbake til Hovind.

Laget takker familien Hovin, samt Knut Bårsrud for velvillighet, og Roger for en finfin tur. Bare synd at så få fant å kunne følge med oss på vandringsen.

BJØRN FOSSNES

Ansvarlig for tjærebrenningen, Sverre Hella til høyre, assistert av Alf Huseby og Bjørn Brønner

Grønnsakene vaskes og skjæres i pene biter og oppbevares i plastposer til fredag kveld. Fredag kveld kokes kjøttet på 2 kokeplater ute på terrassen i Fjellvn. 12. og da dufter det over hele nabolaget, noen sikringer går også. Lørdag kokes først ertene, så grønnsakene og deretter det oppskjærte kjøttet.

Lørdag gjøres bålplassen og gryta klar. Tidlig opp søndag morgen, frakter alt vi trenger opp til Mellom-Bø, får bålet i gang og gryta over. Det tar en time og et kvarter å få det hele i kok.

300 rundstykker og vann og saft på plass, samt hodepinetabletter og plaster om noen skulle trenge det.

Så er det været da - det store spørsmålet hvert år - blir det bra vær?

Bjørn F. kommer hvert år for å være kokkeslask. Og så er det til å vente på de første, kikke bortover jordene og vente. Hvor mange kommer i år tro? Har vel mat nok? Vi har mange medlemmer! Et lite vers renner meg i hu:

10 var buden men 12 er kommen

slå vann i suppen og ønsk velkommen!

Det har ikke vært nødvendig med vann hittil!

Vi filosoferer litt over hvordan det var langs denne veien for 100 år siden - 500 år siden, i førkristen tid. Gravhaugene ligger der, noen store og mek-

tige, de fleste små og uanselige etter hvert, taler et taust språk. Fikk en utslitt trellekropp noen haug? Neppe.

Men så kommer de første og slår seg ned og så får vi det travelt en stund. Hyggelig å se så mange kjente som kommer igjen år etter år. Gledelig å se noen nye også. Får noen spørsmål; det er ikke suppeposer dette? Noen unger er skeptiske, tror ikke de liker, men ender opp med å smake likevel og de fleste vil ha.

Så er det: «Ha det bra, takk for nå, god tur videre og vi ses til neste år!»

Hilsen «Mor i Suppa».

Litt duskregn gjorde det behagelig å kunne innta måltidet inne i garasjen på gården, som velvillig ble stillet til disposisjon. Den tidligere gårdeier, nå 92 år «unge» Olaf Kjølén, var på plass som vanlig og vekslet ord med mange turgåere.

Ellers nevner vi Odd Arne Svendsrud passerte suppestasjonen på Bøe for 13 gang, i en slik fart at han bare fikk med seg duften av ertesuppa. Torleif Remme gikk turen for 10. gang og gjorde seg derved fortjent til å motta en tegning utført av Penny Hansen. RED.

Froydis sørger for at Ole Rud og Martin Aasgaard får seg suppe med tilbehør

Naturstien

Resultatet av natursti-konkurransen med i alt 12 oppgaver:

Noe over 50 personer leverte inn sine svarkort, og det var på forhånd annonsert at de tre beste ble premiert. Da alle vinnerne hadde det meste av Historielagets årbøker, måtte vi finne en annen vri for premiering. Det ble delt ut ett årsett av mynter til hver av de premierte, årsettene var fra 1999 til 2002.

Resultatliste:

1. Kari og Ole Sønju	12 rette
2. Jan Ølstad	11 rette
3. Britt C. Ølstad	10 rette
Odd Rønning	10 rette
- disse fire besvarelsene ble premiert

5. Jorunn Berg	9 rette
Ellen Berger	9 rette
Elaine Gabrielsen	9 rette
Berit og Tor Johansen	9 rette
Rune Kristoffersen	9 rette
Torkjell og Birgit Sanden	9 rette

Berit Svens	9 rette
Bente Thollefsen	9 rette
Celine Thune	9 rette

Christel Thune	9 rette
John Thune	9 rette
Malene Thune	9 rette
Harald Tvedten	9 rette

18. Gunnar Andersen	8 rette
Erling Gabrielsen	8 rette
Ragnhild Hovind	8 rette
Ingjerd Johnsen	8 rette
Trude Kjos	8 rette
Wivi-Ann S. Kjos	8 rette
Harald Melvold	8 rette
Edith Strand	8 rette
Björg Ølstad	8 rette
Harald Ølstad	8 rette
Kristin Ølstad	8 rette
Martin Aasgaard	8 rette

Og så fulgte resten i rad og rekke fra 7 rette og ned til 3 rette.

Det er imponerende at over halvparten av besvarelsene hadde 8 rette eller mer, for selv om det var gitt tre alternativer på hvert spørsmål, var mange av spørsmålene vanskelige.

Arrangørene gir all honnør til deltakerne.

BJARNE KJOS

Vi gjengir her oppgavene, de rette svarene er understreket:

- Spørsmål 1: Når antar man at Røyken kirke er bygget ?
1 : 1084 x : 1229 2 : 1388
- Spørsmål 2: Når ble jernbanen fra Christiania til Drammen via Røyken åpnet ?
1 : 1872 x : 1898 2 : 1904
- Spørsmål 3: Hvor mange innbyggere var det i Røyken kommune i 1950 ?
1 : ca. 3 550 x : ca. 6 700 2 : ca. 10 200
- Spørsmål 4: Hvor mange storfe (kuer/okser) var det på gårdene i Røyken kommune i 1907 ?
1 : 5 645 x : 820 2 : 1 990
- Spørsmål 5: Dagens DnB i Røyken sentrum het opprinnelig Røkens Bank, når ble den startet ?
1 : 1924 x : 1880 2 : 1857
- Spørsmål 6: Når ble Røykens første faste skole tatt i bruk?
1 : 1803 x : 1866 2 : 1906
- Spørsmål 7: Når ble Røykens første ungdomsskole tatt i bruk?
1 : 1954 x : 1964 2 : 1975
- Spørsmål 8: Hvor mange representanter er det i kommunestyret i Røyken ?
1 : 45 x : 35 2 : 25
- Spørsmål 9: Når fikk vi elektrisitet i kommunal regi i Røyken ?
1 : 1885 x : 1919 2 : 1938
- Spørsmål 10: Når ble Røyken kommune eier av Røyken kirke ?
1 : 1506 x : 1849 2 : 1922
- Spørsmål 11: Røyken-drakten (bunaden) har en blomst i broderiene som er ganske spesiell for Røyken, er dette en ?
1 : spesiell fiol x : spesiell liljekonvall 2 : spesiell blåveis
- Spørsmål 12: I Slemmestad var det i mange år sementproduksjon (CPC / Norcem), når startet man opp denne produksjonen ?
1 : 1888 x : 1848 2 : 1808

For 100 år siden Klippet fra DT & BB - fra spalten "100 år siden"

Lørdagsutgaven 24. august 2002:

August 1902 – Dampskibet "Lovise" paa Grund

Det gamle Dampskib "Lovise", som gaar i Rute paa Fjordens Østside, har i sin Alderdom faaet mangt et Puf og Stød. Forleden Dag løb Skibet paa Grund ude ved Hurumlandet - om det var for at ende sine Dage vides ikke. Men Gamla gik ikke saa let af igjen. Hun sad der hun sad. Først ved 3 Dampskibers Assistance ruggede Gamla paa sig og sæg af Grunden.

Søndagsutgaven av 15. september 2002:

September 1902 – Uartig Røgenpige

Igaar fald Dom over den bekjende Pige N.N. fra Røgen som har begaaet hele 5 Tyverier og stjaalet ikke mindre end 62 forskjellige Gjenstande. Dommen lød paa 80 Dages Fangekost. Hun angrer vistnok oprigtig sine Bedrifter, og man faar haabe at det er sidste Gang, hun er i Justitens Klør.

Torsdagsutgaven av 21. november 2002:

November 1902 – Oldfundet i Røken

viser at Røken har vært beboet 3000 aar før Kristi Fødsel opplyser Universitetets Oldsagsamling som derfra har omtrent 40 Stenaldersager fra før. Tillægger man Nabosognene Hurum, Skoger, Lier og Asker gaar Antallet op i ca. 150. Hurum er særdeles merkelig, fordi man der, ved Værket, har gjort de to eneste sikre Fund af Hellerister fra Norges Stenalder.

RED.

Bli kjent i egen bygd

Vi har omtalt dette kurset i BM. nr. 41, men vi ønsket også å høre en deltagers opplevelse av det vi hadde satt i gang.

RED.

Benedicta Windt forteller:

Det begynte med en helt alminnelig spasertur på Spikkestad en ettermiddag i slutten av mars, da et lyseblått oppslag fanget oppmerksomheten. «Bli kjent i egen bygd», lød overskriften. Tre kvelder med foredrag pluss en busstur bygda rundt. Tja, kanskje ingen dum idé? Selv om jeg etter hvert har skaffet meg 17 års fartstid i Røyken, kunne det kanskje likevel være mulig å oppdage noe nytt - ?

Jeg meldt meg på og møtte opp den første kvelden uten de helt store forventningene – men det ble en opplevelse av rang!

Kornmagasinet var fylt til bristepunktet onsdag 10. april da Terje Martinsen fortalte om bosetting i Røyken, stedsnavn i bygda og næringsliv gjennom tidene. Og alle vi som hørte på, kjente hvordan rotnettet vårt strakte seg dypere og dypere og spredte seg ut mens han førte oss helt tilbake til steinalder, bronsealder og vikingtid og viste oss sporene etter de som hadde levd i bygda flere tusen år før oss. Stedsnavn og gårdsnavn ble levende for oss, kulturarven vår viste seg å være langt mer omfattende og variert enn hva de fleste av oss hadde ventet innenfor et så lite geografisk område – vi snakker tross alt ikke om mer enn 112 km².

Røykenbøringene har vært driftige og oppfinnsomme. I tillegg til jordbruk, fiske, jakt og tømmer har de drevet sagbruk, kullbrenning, kalkovner, mølle, isdrift, teglbrenning og molybdenutvinning og meieri. Jamen kan vi være stolte av sambygdingene våre!

Stedsnavnene rundt oss har mange historier å fortelle, både om bosetting og næringsutvikling og av det mer personlige slaget - og Terje Martinsen kjenner de fleste. Vi lærte at Kjøneberget er et sted hvor man har tørket korn og at Velteplassen er et sted hvor man la opp tømmervelt. Vi lærte om Spellemannsstøkke som i sin tid skiftet eier etter et kortspill, om Odalsveien som var et samlingssted for arbeidere ved Sementfabrikken som opprinnelig kom fra Odalen. Og ikke minst vet vi som var til stede der at Ødegårdsbakken slett ikke heter Ødegårdsbakken, men Dassegata!

Torsdag 18. april var vi invitert til lysbildeforedrag i regi av Bjørn Brønner og Bjørn Fosnes, og det ble en fantastisk spennende vandring rundt i fortidens Røyken. De fleste av bildene var tatt rundt 1900, og det var artig å se hvilke forandringer som er skjedd rundt omkring i bygda i løpet av disse hundre årene. Ikke minst var det interessant å høre om det personlige initiativ og den innsatsviljen som ligger bak mange av disse forandringene. Høyenhall ble f.eks. bygget for midler skaffet til veie av bygdekvinne gjennom en innsamlingsaksjon som begynte i 1905, og drivkraften var ønsket om å ha et sted hvor man kunne holde en fest for å feire frigjøringen fra svenskene! Bygningen sto ferdig i 1928 – en imponerende bragd!

En del av bildene viste seg å være gamle postkort, og igjen var det noe nytt å lære: I en periode måtte man skrive meddelelsene sine på en smal stripe på forsiden av kortet, under bildet! Det var mange korte, men fyndige meldinger som fremkalte munter latter blant tilhørerne.

Torsdag 25. april káserte Ole Sønju om «Husmannsliv, livet på landsbygda og kirken». Og det vil jeg bare ha sagt: Etter den kvelden vet jeg mye om hvor godt vi har det i dag! I 1801 bodde det 1363 mennesker i Røyken (i dag er tallet på innbyggere 16 350), og hver tredje av disse menneskene tilhørte en husmannsfamilie. Og så var det noen helt uten jord, nemlig håndverkere, fiskere og rekefiskere og sjøfolk. Det er vanskelig for et alminnelig gjennomsnittsmenneske i dag å fatte det slitet som skulle til for å overleve den gangen. Det som gjorde mest inntrykk på meg personlig, var historien om Oline, en kvinne fra Røyken som levde av å kjøpe opp reker og fraktet dem til Kristiania hvor hun solgte dem til hotellene. Det høres ikke så ille ut, sier dere? Nei, men hun GIKK på sine ben hele veien og dro med seg reke på en kjelke. På tilbakeveien dro hun med seg smiekull som ble brukt til å kvesse borene i steinbruddene. Jeg kan vanskelig tenke meg at det er noen av dagens røykenbøring som har lyst til å gjenta den bragden?

I 1870 måtte en husmann betale 6 spesiedaler i årlig leie for plassen. Det tilsvarte omtrent 52 arbeidsdager, altså ca. 1/6 av årets arbeidsdager. Mesteparten av dette pliktarbeid-

Laftehus på idylliske Hernestangen

det var lagt til onnetiden. Om sommeren var arbeidstiden fra 7 om morgenen til 19 om kvelden, og derfor tjente han også bedre om sommeren enn om vinteren. Den siste husmannskontrakten vi kjenner til i Røyken, omhandlet Haukelia som lå under Rud gård på Spikkestad. Den er fra 1921, og sønnen til den siste husmannen der lever ennå i beste velgående og er bosatt i Spikkestad sentrum.

I dag er det fire kirker i Røyken, og Røyken kirke er selvfølgelig eldst, datert til 1229. Deretter følger Nærnes kirke, som ble bygget som bedehus i 1893 og utvidet til kapell i 1900. Åros kirke var planlagt som bedehus (1902), men ble i stedet kapell (1903). Og den yngste er Slemmestad kirke som sto ferdig i 1935 og ble utvidet i 1960 og 1978.

Røyken kirke har vært i privat eie i mange år, etter at kongen solgte kirkene på offentlig auksjon i 1535 for å skaffe penger i statskassen. Først i 1849 kjøpte Røyken kommune kirken tilbake fra den siste private eieren, lensmann Wilhelm Gabrielsen. Prisen var 2000 spesiedaler.

Interessen for kirkens historie viste seg å være så stor at historielaget slo til med et ekstra tilbud til deltagerne: Omvisning i kirken om kvelden torsdag 16. mai. Og de som tok seg fri fra forberedelsene til 17. mai-feiringen dagen

etter, fikk en spennende time i kirken mens Odd Sandlund fortalte løst og fast om historikk og restaurering, ombygging og innredning.

Lørdag 4. mai opprant med strålende vær, og klokken 10 presis trillet en buss full av spente kursdeltagere ut fra plassen foran Kornmagasinet. Nå skulle vi med egne øyne få se noe av alt det vi hadde lært så mye om. I tre timer rullet vi Røyken rundt med Terje Martinsen som guide, oppsøkte et gammelt rettersted og fulgte den gamle oldtidsveien der det var mulig, lærte mer om gårdsnavn og bosetting, så på isdammer, besøkte Gjerdalstangen som nå holder på å skifte navn til Hernestangen, og fikk en glitrende omvisning på sementfabrikken med mye spennende historikk. Vi hørte om Skogsborg som i sin tid var feriested for sementarbeiderne, og som kontrast passerte vi Ramton Camping som viste oss moderne ferieliv.

Jeg kunne ha skrevet mye, mye mer om dette arrangementet som ga alle oss deltagerne så mange nye kunnskaper om hjemstedet vårt – men plassen sier stopp. Det eneste som gjenstår, er å si takk til Røyken Historielag for et ypperlig arrangement, og – ikke minst – for de deilige vaflene og kaffen som vi fikk på kjøpet!

BENEDICTA WINDT

Båtstø i min barndom.

Åse Edvardsen forteller

Min oldefar var innflytter til Båtstø. Bestefar, Hans Johansen Beck, min far og vi søsken er født og oppvokst i Båtstø.

Far var fisker det meste av året, så hos oss ble det meget fisk og fiskesuppe, men også melkevelling og søtsuppe. Som helgemat kunne det vanke kjøtt med suppe, ertesuppe, grynsodd eller kjøttkaker. Juleaften hadde vi alltid mølje klokken 12, og om kvelden ribbe og fersk torsk. Vi hadde litt poteter, grønsaker og frukt i hagen, og en stor gris som vi slaktet til jul. Av brødmat var det hjemmebakt rugbrød med pålegg som sukker, sirup, syltetøy og litt ost.

Vi var seks søsken i familien. Det var vanlig med mange barn i den tiden. Vi bodde en tid i utkanten av Båtstø (ved Blåhella) på grunn av vår fars arbeidsplass ved og på sjøen som fisker. I denne perioden hadde vi kun parafinlamper til belysning, og vann fra egen brønn. I tørre sommere måtte vi gå en ca. 10 minutters vei til et sted som ikke tørket ut. Vann varmet vi på vedkomfyren. Klessvask ble foretatt med vaskebrett i baljer.

Vi hadde forretninger på forskjellige plasser, men bare en av gangen. En tid på Bjerkås, Dal-farmen, Bekkelund, Bergheim. Så senere Nicolaysen, Solstrand og Båtstø ved Høvik. Der var både søm, strikking, veving. Mange husmødre hadde hjemmesøm for firma i Oslo og tjente litt ekstra med det. Enkelte broderte de nydeligste duker i Hardangersøm og engelsk broderi og solgte til forretninger i Oslo.

Som barn var vårt fottøy beksømstøvler og gummistøvler om høsten og vinteren, og alminnelige, flate gummisko (teiser) til sommerbruk. Far halvsålte våre støvler når det trengtes.

Tre dager i uka gikk jeg på Frydenlund skole. Om vinteren var det ikke alltid lett. Især for førsteklasinger, med en halv times vei gjennom skogen, uten vei og lys. Det fantes bare en sti som vi trakk oss frem i sne og is og under alle værforhold. I skogen gikk det mye dyr, så vi yngste ble ofte skremt, da enkelte ikke var helt gode. Vi valgte ofte en lengre vei for å unngå dem. I frikvarteret kastet vi ball, slo ball sammen, jenter og gutter, eller vi «vip-pet pinne». Mobbing kan jeg ikke huske det var. Vi hadde gymnastikk en time i uken.

Ellers hadde pikene håndarbeide, mens guttene hadde sløyd og lærte halvsåling av fottøy.

Det var i min tid, og også før det, 17. mai tog fra skolen til kirken i Åros. Vi hadde juletre-fester i kirken og på skolen med opptreden av barna i alle klasser. På skolens område hadde vi hver vår lille parsell hvor vi sådde og plantet forskjellige grønsaker. Vi måtte passe disse selv gjennom hele sommeren, og kunne høste og få med hjem. Etter eksamen ved 7. klasse hadde vi en avskjedssammenkomst hos læreren og fikk bevertning hjemme der.

Jeg gikk for presten i Nærnes. Vi måtte gå frem og tilbake, men mine foreldre gikk i Røyken kirke og måtte gå på sine ben de to milene frem og tilbake. Vi hadde hvite, lange kjoler og guttene svarte dresser. Presten stilte spørsmål fra bibelen som vi måtte besvare etter tur. Så hadde vi et lite selskap med hverandre hjemme i familien, med noen enkle gaver.

Vi hadde våre plikter med å gå i butikken å handle hver våre dager, bære vann og gå med mat til min far som var på Høvikvollen og fisket makrell på sommertiden. Vi gikk også rundt i Båtstø og solgte fisk til husene, da fangsten ikke var større enn det. Det var et stykke vei å gå, både til butikken, etter vann og til Høvikvollen, så fritidsproblemer fantes ikke den gang. I ferien var det mange som plukket bær. Særlig sommeren før man ble konfirmert, for de pengene ble et tilskudd til konfirmasjon-sklær. Det var også mange i potetopptagning.

Av fornøyer var det ikke så mye å ta seg til her i Båtstø, utenom litt skihopping i Furubergbakken i Kleiva og litt skøyter på Båtstødammen. Der ble isen gjort ren på grunn av isskjæring. Ellers hadde vi sammenkomster på dampbåtbyggen og danset. Det var mange som lærte sine første dansetrinn der. St. Hans aften dro vi ut på fjorden hele familien. Pyntet var alle båter med løvkvister. Noen var på Lasteberget, noen på Høvikvollen. Vi hadde med mat og drikke der vi feiret dagen. Til Åros gikk vi på dans på Strupetaket. Det var ungdomslaget som holdt festene, men det var også juletræfester og 1. mai tilstelninger der. Huset sto nesten i elven på pilarer. Det kostet visstnok 50 øre å komme inn. Men det var ikke godt om penger til fornøyer heller da. Vi gikk jo alle steder frem, til Høyenhall, Sætre og

Nærnes, og tilbake om natten. På kino gikk vi i Sætre og på Slemmestad. Vi hadde også danseplaner her i Båtsø, en i nærheten av Landik og senere på Høvikvollen. Det var et husmorlag, kaller vi det vel i dag, kvinnelag eller kvinneforening. Det holdt basarer på bryggen eller Båtsøgården. Jeg mener det var de som brukte pengene til å holde veilyset her i Båtsø.

Her var ikke mye arbeidsmuligheter i Båtsø. En del hadde skogsarbeid, noen gårdsarbeid, men i utkanten av Båtsø. Og gå måtte de, langt til skogs tidlig på morgenen i mørket, og hjem om kvelden. Det var slitsomme dager. Noen håndverkere var der også, snekker og murere. Om vinteren var det isarbeid. En del reiste til Oslo på isarbeid på Hovin og var borte hele uken. Lørdags kvelden kom de hjem på helgebeseøk med rutebåtene som vi hadde flere av i den tiden.

Utdannelsen besto vel for de fleste av at når de var konfirmert så måtte de ut i arbeidslivet. Så var det bare å stå på til man var så heldig å komme inn på steder der det var anledning til å arbeide seg oppover til det bedre etter hvert. Industriarbeid ble det lite av til de begynte å ta inn arbeidshjelp på Slemmestad. Da ble det nok bedre for mange her i Båtsø med fast arbeid. Men det var tungvint å komme frem og tilbake. Det blev sykling, mens enkelte faktisk gikk frem og tilbake på jobb i Slemmestad under hele krigen. Det var bedrifter på den tiden som tok inn læregutter eller jenter til flere forskjellige yrker. Isskjæring på Båtsødammen var en ekstra inntekt for mange på vinterstid. Noen sagde, og to og to tok opp blokker med pigghaker. Blokkene målte 24 x 24 tommer og var inntil 20 tommer tykke. Ved lagring i innhegning lavet av planker (stabel), mange meter høye, ble isen kjørt på flater sleder med hest opp til der hvor garasjen til Høvik Båtsøgården. Der ble den satt ut på skinner (renner) og gled da ned til stabelen. Der ble den tatt i mot av stuere som plasserte der de skulde. Det var et viktig arbeid, da det måtte være nøyaktig plassering av isen. Sagflis ble brukt til dekking av isen for holdbarheten. Når stabelen var full, ble isen kjørt ned kjøreveien til utskiping ved Lasteberget. der var det lagt en bro med skinner langt ut i sjøen der jaktene lå og tok imot. Like ved båthuset til Høvik lå det et stort kar som ble brukt til skylling av isblokkene før de ble sendt om bord. Det var morsomt for oss ungene da vi fikk være med sledene når de kjørte tomme ut på isen. Litt

større gutter fikk også lov til å kjøre. Kjørekarene kom fra Røyken, og det var flere som hadde matpausene sine i Båtsøveien 15 hos Inga og Karl Hansen. Veien gjennom der ble kalt for Skomakerbakken, da eieren av stedet var skomaker som hans far før ham. Jaktene kom som regel fra Sverige, jeg tror også et tilfelle fra Russland. Betalingen for arbeid i stabelen var 120 kroner i uken.

Som nevnt før lå det et fiskelag på Høvikvolden. Det var rosnekker og motorsnekker med motor i kasse midt i båten. Årene var hjemmelaget, som det også i dag blir praktisert av yngre generasjoner. Fisken ble solgt hvor som helst. Ofte hvis det var mye gikk turen til Oslo. Den yngste jeg vet om som fisket dro alene til Oslo med båt 14 år gammel og solgte sin fangst. Enkelte vintere når sjøisen la seg ble det vanskelig i blant. Da skar de lange råker i isen og fikk satt garnene under. De fikk faktisk ofte bra med fisk på denne måten. Men mye slit og kulde.

Det var pensjonat på på Solvang, men også en tid på Fagertun. Min tante arbeidet delvis der og min mor var da med og var barnepike for enkelte pensjonærer. Tante drev senere selv noe lignende, men i mindre former da hun ikke hadde så mange værelser. Det var også i Båtsøveien 15 eller Skomakerbakken som det het den gang. Ellers leide de fleste som hadde noe å leie ut til feriegjester fra Oslo i skoleferien. Da flyttet de ut av husene til små sidebygninger eller bryggerhus, og tjente noen penger på det. Vi hadde 400 kroner fra pinse til siste uken i august i flere år.

Det var også noen som hadde sitt arbeid som mannskap på fraktejakter. Eierforholdet til disse tilhørte en familie i flere generasjoner. Den første var Dacapo. Så Katinka, Laura, Odny og Helene, og så den siste som het Skagen. Turene gikk for en stor del til Fredrikstad med kull og koks, og til Larvik og Halden med stein.

Tilstanden ved Fagertun pleiehjem er skrevet ned i et hefte ved 60 års jubileet som Bjørn Gulbrandsen har til gjenfortelling ved dette prosjektet. Det jeg kan fortelle utover dette:

Utenom badekar og klosset som var kommet i 2. etasje, var alt like gammeldags og tungvint som når jeg arbeidet der i 40 årene. Jeg begynte som hjelp på kjøkkenet, og etter en tid overtok jeg all matlaging i veksling med bestyrerinnen. Vi hadde fri annen hver søndag og en ettermiddag i uken. Min jobb begynte

Oskar Foss transport

L ike kjent i distriktet som Birger Martinsens fiskebil, var lastebilen til'n Oskar. Oskar Foss (1901-1985) ble født på Foss i Bødalen, eiendommen på hjørnet av Aukeveien og Slemmestadveien. Dette er stedet hvor den store Foss slekten stammer fra. Oskar var sønn av Hagbart Halvorsen Foss, også kjent som Hagbart Hagen, og Maren Johansen Ølstad-bråten.

Gamle Hagen drev på sin tid transport med en blakk fjording, og Oskar ble godt kjent med den slags «farkost». Det var derfor ikke så underlig at vi på 20 tallet finner han i kongens klær ved kløvkompagniet i Halden, sammen med blant andre Harald Karlsen og Gabriel Aasgaard.

Oskar ble gift med Snefrid, datter av Alma og Jacob Nicolaisen fra Prestenga på Slemmestad.

I 1930 åra gikk Oskar til innkjøp av lastebil. Personlig kan jeg ikke huske mye om denne diligencen, men at den var meget populær kan mange eldre fortelle. Innredet med hagekrakker på lasteplanen, var den godt egnet for persontransport, på tur så vel med fotballaget som med tyttebærplukkere til Sokna.

Imidlertid ble ikke annen verdenskrig gammel før herrefolket beslagla bilen til tysk tjeneste. De få bilene som under krigen, var å se på veiene i Røyken, ble de fleste drevet av gass fra generatorer, fyrt med knott eller karbid. Det var i tillegg pålegg om å blende lyktene. Glasset ble teipet igjen så bare en liten, blek lysstripe opplyste veien et par meter foran kjøretøyet.

Det var derfor en opplevelse å se den nye kanadiske Forden som Oskar skaffet seg dukket opp i Bødalen, umiddelbart etter krigen. Vi opplevde det som om hele dalen ble belyst når de kraftige lyskasterne sveipte fra toppen av Sandbakken. (Nå kjent som Bøveien ved Sydskogen)

Det var etter hvert blitt strengere krav til persontransport. Vogna ble utstyrt med høye lemmer og faste krakker. Utallige var de turer fotballgutta opplevde rundt hele kretsen, og en skulle være tidlig ute for å være sikker på å skaffe seg plass om bord. Det skulle bare holdes av en plass før avgang fra Ølstadsbua. Sikkert som banken stod nemlig Hans Morberg å ventet ved Aasgaard.

Vi guttungene var bare unntaksvis med på slike turer. Det var ikke lett å skaffe de to kronene som var påkrevd. Det var imidlertid stor stas å ta imot laget ved hjemkomsten, i hvert fall når en seier var halt i land. En hver Bødøling med respekt for seg selv gikk ikke glipp av den opplevelsen vi ble tildel, da gutta ble kretsmester og slo selve Mjøndalen 2 - 1. Vi hørte seiersbrølene i lang tid før transporten dukket opp. Husker jeg ikke helt feil var det nok enkelte som ikke hadde tålt en eventuell pusteprobe.

Men hverdagen for Forden var en helt annen. Lemmene ble fort byttet ut med støtter for transport av reisved. Det var den gang nesten utelukkende vedfyring som var aktuell. Husstand etter husstand fikk besøk av Oskar som tippet en storfavn på gårdsplassen.

Tippen var spesiell, det ble sveivet med

6.30. Jeg fyrte i vedkomfyren og kokte kaffe til de andre kom kl. 7. Enkelte dager satte jeg en stor brøddeig i et stort trau, fyrte i bakerovnen i kjelleren og stekte 20 - 24 brød. Så var det middag.

Når en av de andre hadde fri, hadde jeg morgenstell på pasientstuen i første etasje. Der lå det tre på rommet som skulle være ferdigstelte til frokost, så det ble ganske travelt. Det var min jobb å fore griser og høner. Når andre var fri overtok jeg deres jobb og bestyreren hadde da kjøkkenet. Også på vaskedagene måtte vi andre være i kjelleren. Alt blev jo vasket på brett og bøyet i en kjempestor gryte. (Bøyekekar)* Vi hadde hver vår uke som natte-

vakt, spilte ingen rolle om vi hadde full arbeidsdag, og ikke noe ekstra betalt for det. Vi var faste ansatte, bestyreren, en sykepleier, hjelpepleier og jeg på kjøkkenet. Ekstrahjelp til klesvasken, bakingen (jul) og slaktning.

Andre før mig i arbeid på Fagertun har vel også sine minner. Så jeg slutter her med noe av det jeg minnes, og noe har blitt mig fortalt fra våre barndoms og ungdoms minner.

* Bøyking: Etter at klærne var vasket på brett, ble de lagt i et stort kar. Så ble kokvarmt såpevann øst over klærne. Se for øvrig «Norsk historisk ordbok».

RED.

*Røyken-
gutter i
Kongens
tjeneste:
Oscar Foss,
?? Henrik-
sen, Gabriel
Aasgaard,
Harald
Karlsen*

*Den gamle
bilen. Vi ser
Oscar,
sønnen Rolf
og fru Sbe-
frid. Videre
(m. for-
behold)
Oscar
Dambo,
Magne
Dambo og
Rikka
Dambo*

*Klart for tur
med gam-
lebilen,
utstyrt med
hagekrakker*

Med reisved på planet

Forden tok seg fram over alt

Bildene er utlånt av Einar Foss

håndkraft, hydraulisk tipp var et ukjent fenomen i Oskars glanstid. I hans kjølvann fulgte hans onkel, Edvard Wøien, med kappsaga. Sagas iltre kvin ble bare overdøvet hver gang Edvard snøt seg i fingrene. Han betalte kr. 1,- til Røyken E-verk pr. favn kappet reisved, da han hadde tillatelse til å koble seg direkte på ledningsnettet. Det var spesiell tariff for slike tjenester.

Diligensen representerte neppe noen fare for andre veifarende. Oskar var nemlig sikkerheten sjøl, og farten kom meget sjeldent over 50 kmt. Forbruket av skratobakk i førerhuset derimot, var stort. For å bli kvitt overskuddet ble

et gulvbord fjernet, slik at spyttklysende gikk rett på bakken. Husker vi ikke feil, så spyttet Oskar mellom rattet og ned gjennom gulvet med meget høy treff-prosent.

På faste dager kjørte Oskar torgtur til Oslo. Et utall av bær- og fruktkasser ble i en grytidlig morgen samlet opp rundt om i Bødalen, og dalens damer ble torgkoner for en dag.

Oskar Foss ble utnevnt til æresmedlem i Bødalen IF i 1974. Mest fordi han var med å stifte klubben i 1917, men også for sitt uvurderlige «transportbidrag» til fotballagene opp gjennom årene.

BJØRN FOSSNES

Veitakst Hyggen–Gjerdal

Av Ingerid Widmark har vi fått låne et interessant dokument som gengis her:

Udskrift

Af

Veiforhandlingsprotokollen fra Røyken
Lensmandsdistrikt,
forsaavidt Efterstående angaar.

Aar 1918, den 5. September blev efter Forlangende af Røyken Kommune Taxtforretning afholdt over Grund til Veianlægget Hyggen Gjerdal. Forretningen bestyredes af Lensmanden under Medbetjening af de af Sorenskrivere opnævnte og tilsagde Skjønsmænd Adolf Becher, Jørgen Hekleberg og Ludv. Bryhn.

Hvor de, Tilstede havde Herredsstyrets Beslutning af 3/8 d.A. om Taxtens Afholdelse, den udfærdigede Mændsopnævnelse og i forkyndt Stand de for paagældende Grundeiere udfærdigede Indkaldelser. Om Forretningen var derhos Formandskabets Ordfører varset saavel som Amtsingeniøren.

Tilstede var Viseordføreren, Emil Sørby og Amtsingeniøren. Den sidste fremviste Planer og Profiler for Veianlægget, af hvilke vil fremgaa Skjæringers og Fyldningers Dybde og Høide, Stikrenders Beliggenhed m.v. Han forbeholdt Veivæsenet Ret til, om fornødiges eller ønskelig at flytte den udstrukne Veilinie noget tilside. De nødvendige Afkjørsler bygges af Veivæsenet, men vedligeholdes og holdes aabne av vedkommende Grundeier. De i Veilinen voxende Trær maa hugges og bortføres af Eierne inden Anlæggets Paabegyndelse. I modsat Fald tilfalder de Veivæsenet. Betimelig Varsel vil dog bli givet.

Skjønsmændene erklærede, at der ikke forelaa Inhabilitet blant dem i forhold til Sagens Parter verken paa Grund af nært Slægtskab eller af andre Grunde. Til Mændenes Underretning blev Veilovens § 63 oplæst.

Derefter blev Befaring foretatt, Taxt afgivet eller Erklæring indhentet om Afgivelse af fri Grund, Frafaldelse af Ulempeserstatning ved Veianlægget og for Opsætning og fremtidig Vedligehold af Gjærde mod Veien.

Skjønnet havde saadant Udfald:

1 For Gr. No. 76, Br. No. 20 Hyggen søndre (Torkildsplass) Eier Julius Olsen, der var tilstede.

For Grund indenfor Havegjærdet betales 100- et hundrede – Kr. pr. Ar. For Grund paa Sydsiden af den bestaaende Gjennemgangsvei betales 50- femti Kr. pr. Ar. For 4 Frugtrær, som maa fjernes betales 100 – et hundrede Kr., hvorhos Flytning af Gjærde betales med 1 een Kr. pr. Meter.

Eieren saavel som C.S.Jensen oplyste, at de har fælles Strandret paa Torkildsplads, Stranden egner sig til og har i tidligere Tid været benyttet som Skibsværft. Man staar nu i Begreb med at sælge Stranden som Skibsværft, men den nye Veilinie vil lægge Hindringer i Veien for Strandens fulde Udnyttelse. Før kunde man, selv om Straden var snever, strække Kjølen til et Fartøi over den private Vei og ved for Tilfældet at omlægge denne. Den nye Vei, der kom under offentlig Herredømme og Tilsyn, kunde selvfølgelig ikke paa samme Maade disponeres over eller belemres, som Følge hvoraf Strandtomtens Værdi i væsentlig Grad blev forringet. Det tilkom, mente Rettighedshaverene, Kommunen som Byggherre at gi Erstatning for nævnte Ulempe og paastodes saadan Erstatning fastsatt nu eller senere, naar den Kjendsgjæring forelaa, at der blev Skibsværft paa Stranden.

Skjønnet maatte skyde det anmeldte Erstatningsspørsmal fra sig, idet der alene kunde være Spørsmal om at bedømme Ulemper ved Veianlægget som de forelaa paa nærværende Tidspunkt.

2 For Gr. No. 76, Br. No. 21 Hyggen søndre (Killingvigen), Eier Karl Martinsen, som var tilstede.

For Grund betales 5 – fem Kr. pr. Ar. Som Erstatning for Baadhavn 200 – to hundrede – Kr., for et Frugtræ, hvis det blir at fjærne, 35 – tretti fem – Kr. samt for Opførelse og fremtidig Vedligehold af Gjærdet Kr. 1,50 – en femti – Øre pr. løbende Meter.

3 For Gr. No. 76, Br. No. 5 Hyggen søndre, Eier Aksel Nilsen, som var tilstede.

For denne Eiendoms Vedkommende afgives fri Grund hvorimod Opførelse af Gjærde betales med Kr. 1,50 – en Kr. femti

- Øre pr. løbende Meter. Fornødne Overkjørsler forbeholdes.
- 4 For Gr. No. 76, Br. No. 6 Hyggen søndre (Bakken) Eier Martin Johansen Gutterrud, som var tilstede. For dyrket Mark betales efter Kr. 75 – syvtifem Kr. pr. Ar, for udyrket Mark 10 – ti Kr. pr. Ar. Opførsel af Gjærde betales efter Kr. 1,50 pr. løbende Meter.
 - 5 For Gr. No. 76, Br. No. 33 Hyggen søndre (Fjeldhaug) Eier Gunda Olsen, Enke efter Otto Olsen. Hun var ikke tilstede, men hendes Svigermor Mathea Olsen, der afgav Erklæring om fri Grund til Veianlægget med forbehold af Afkjørsel.
 - 6 For Gr. No. 76, Br. No. 1 Hyggen søndre, Thorvald Jaksland, over hvis Bygseljord den nye Veilinie er udstukket. Vedkommende var tilstede og frafaldt en hver Ulemperstatning.
 - 7 For Gr. No. 76, Br. No. 1 Hyggen søndre (Bugten) Eier Grosserer Carsten Schmidt, der var tilstede. For denne Eiendoms Vedkommende afgives fri Grund, ingen Erstatning for Ulemper eller Gjerdehold mod Veien, kun Forbehold om Overkjørsel. Under denne Eiendom har Olaf Olsen Hyggen Ret til Oplægning af Tømmer paa Stranden og for denne Ulempe, som den nye Vei medfører for Udøvelse af denne hans Rettighed, tillægges ham en Erstatning af 500 – fem hundrede Kr. en Gang for alle.
 - 8 For Gr. No. 76, Br. No. 23 og 24 Hyggen søndre (Sørli og Mønsklebraaten), Eier Enken Annette Karsen, der var tilstede ved Sønnen Kristian. For denne Eiendoms Vedkommende afgives fri Grund, ligesom der ikke gjøres Krav paa Ulemperstatning eller for Gjærde.
 - 9 For Gr. No. 76, Br. No. 30, 31 og 33 Hyggen søndre (Andvig Stenhuggeri), Eier Ingeniør Galdert, som mødte ved Olaf Hyggen. For Fjeldgrund betales 5 fem – Kr. pr. Ar. Da Driften er nedlagt, bortfaller efter Skjønnets Formening Spørgsmaalet om Tilkjendelse af Ulemperstatning fra Udlastningsplads.
 - 10 For Gr. No. 76, Br. No. 16 Hyggen søndre (Bakken) Eier Edvard Andersen, der var tilstede. For denne Eiendoms Vedkommende afgives fri Grund, hvorimod Eieren som Erstatning for Nedhugning af Frugttræer tilkjendes 800 – otte hundrede – Kr. For Gjærde betales Kr. 1,50 pr. løbende Meter.
 - 11 For Gr. No. 76, Br. No. 12 og 15 Hyggen søndre (Steinbraaten og Bakken) Eier Andreas Kristensens Enke Maren Herder, der var tilstede. For denne Eiendoms Vedkommende afgaves Erklæring om fri Grund, hvorimod Eieren som Erstatning for Nedhugning af Frugttræer tilkjendes 400 – fire hundrede Kr. For Gjærde betales Kr. 1,50 pr. løbende Meter.
 - 12 For Gr. No. 76, Br. No. 34 Hyggen søndre (Svarteberg) Eier Johs Grønseth & Co, der mødte ved Formand Karl Moen. For Fjeldgrund betales 5 fem – Kr. pr. Ar. Da Stenhuggerbedriften er nedlagt, bortfaller efter Skjønnets Formening Spørgsmaalet om Tilkjendelse af Ulemperstatning fra Udlastningsplads.
 - 13 For Gr. No. 76, Br. No. 19 Hyggen søndre (Brudeberget) Eier And. Andersen Drammen, der var tilstede. Ingen Erstatning for Grund eller Ulemper ved Strandlinien, da Eieren vil ha fuld Valuta for Afstaaelsen ved den Opgang i Verdi, selve Eiendommen ved Veianlægget vil erholde. For Nedfældning af 12 Frugttræer bør Eieren derimod nyde en Erstatning af 1000 – et tusind Kr. hvorhos han for Gjærde betales Kr. 1,50 pr. løbende Meter.
 - 14 Efternævnte Grundeiere, der mødte under Forretningen, har afgivet Erklæring om Afgivelse av fri Grund og Frafaldelse af Krav paa Ulemperstatning.
 - a) Torkild Sjønnesen som eier af Gr. No. 76, Br. No. 18 Hyggen søndre (Bakken)
 - b) Edvard Andersen som eier af Gr. No. 76, Br. No. 32 Hyggen søndre (Dellid)
 - c) Bjarne Hansen som eier af Gr. No. 61, Br. No. 9 Gjerdal (Sand)
 - d) Kristian Olsen som eier af Gr. No. 61, Br. No. 10 Gjerdal (Høibak)
 - e) Torsten Kristiansen som eier af Gr. No. 61, Br. No. 11 Gjerdal (Solvang)

- f) Peder Andersen som eier af Gr. No. 61, Br. No. 13 og 15 Gjerdal (Vestheim og Sigvartsbraaten)
- 15 For Gr. No. 61, Br. No. 14 Gjerdal (Stenberg), Eier Gunerius Andersen, der var tilstede. For Grund betales 20 – tyve – Kr. pr. Ar og for Flytning af Udhus 150 – et hundrede og femti – Kr. Derimod er Erstatning for Opførsel og Vedligehold af Gjærde frafaldt.
- 16 For Gr. No. 61, Br. No. 5 Gjerdal, Eier Ole P. Aasgaard, der var tilstede og afgav Erklæring om Afstaaelse af fri Grund til Veianlægget. Efter derom fremsat Forlangende tillægges Eieren for Opførsel og fremtidigt Vedligehold af Gjærde en Erstatning af Kr. 1,50 pr. løbende Meter.
- 17 For Gr. No. 61, Br. No. 1 Gjerdal, Eier Hans Hansen, der var tilstede og afgav Erklæring om Afstaaelse af fri Grund til Veianlægget. Efter derom fremsat Forlangende tillægges Eieren for Opførsel og fremtidigt Vedligehold af Gjærde en Erstatning af Kr. 1,50 pr. løbende Meter.
- 18 For Gr. No. 61, Br. No. 2 Gjerdal, Eier Olaus og Hans Olsen, af hvilke førstnævnte tilstede og afgav Erklæring om Afstaaelse af fri Grund til Veianlægget over Hernestangen uden at gjøre Fordring paa Ulempestærstatning eller for Gjædehold. Etter som Jordveien paa Hernestangen er bortfaldt til Fru Live Evensen Gjerdal, indtoges ogsaa hendes Erklæring, der gaar ud paa, at hun i Anledning Veianlægget ingen Erstatnings paastand har at fremsætte.
- 19 For Gr. No. 61, Br. No. 7 Gjerdal (Udmarkhagen), Eier Trælasthandler Oskar Langerud, Drammen. Denne Eiers Navn forekommer ikke i Dokumenterne og er af den Grund ikke varslet til nærværende Forretning. Man kjender saaledes ikke til, hvorvidt Eieren af Udmarkshagen vil afgive fri Grund til Veianlægget eller han agter at fordræ Erstatning saavel for Grund, som for Gjerdehold og andre Ulemper. Skjønnets for denne Eiendoms Vedkommende antoges formelt set ikke at kunne fremmes.

Derimod vil Skjønsrettens Bestyrer tilskrive Eieren om Sagen og udvirke ham Erklæring i den ene eller anden Retning og i fornødent Fald, hvis Eieren fordrer Taxt, erholde Vedtagelse om Taxtens Afholdelse paa Kommunelokalet uden fornyet Befaring af Aastedet, hvilken i dag er foretaget. Paa dette Sted lod Skjønnets tilføie, at naar Erstatningen for Gjærde er sat til Kr. 1.50 pr. løbende Meter, er den indbefattet Erstatning for Opførsel af Grunder i Gjærdet, hvor saadanne Grunder paakravet. Dette gjælder alle de befarede Eiendomme. Skjønsmandene derefter erklærede, at de afgivne Taxter er afgivet efter bedste Skjøn og Overbevisning i Henhold til deres før aflagde Ed og i det de under sit Hvervs Udførelse har holdt sig Veilovens § 63 for Øie Naar intet modsat fremgaar af Protokollationen er Ansættelserne enstemmige. Samtlige Grundeiere blev gjort bekendt med Taxterne, enhver for sin Eiendoms Vedkommende samt ligeledes med Indholdet af Veilovens § 61, hvorefter Overskjøn maa forlanges inden 14 dage.

Forretningen sluttet. Mændene udbetaltes hver Kr. 4,00 som deres Tilkommende.

Me. Nielsen

Adolf Becher Ludv. Bryhn
Jørgen Hekleberg

For Beskrivelse Kr. 4.80
fire Kr. otti Øre

Sendes Hr. Amtsingeniøren i Buskerud til Avbenyttelse. For Eieren under Taxt nummer 19, Oskar Langerud er indkommen Erklæring om Avgivelse af fri Grund og Frafaldelse af Krav paa Ulempestærstatning.

En eneste Begjæring Overtaxt er fremsat, nemlig fra Eieren under Taxtnummer 19. Ingeniør Galdert, der er misfornøid med Underskjønnet, som ingen Ulempeerstanting har tillagt ham for Udlastingsplads.

Røyken Lensmandskontor 20/9 1918

Rekefiske

I Bygdemagasin nr. 41 fra mai i år finner du artikkelen «Hjemme hos Leif Hagenlund og Ingrid Widmark». I denne utgave av magasinet gjengir vi mer av det lærerike stoffet som deres far, Johan Hagenlund, etterlot seg.

RÆKEFISKET I DRAMMENSFJORDEN

Fra 1867 – 68 til 1888 – 89 var det et meget rigt rækefiske her omkring Hyggen og jeg husker min far og morfar drev og fisket ræker og dem kunde fiske på en dag for 2 til 4 kr og somme tider mindre også men mand regnet det for bra den gang. Dem fisket jo med hov og jeg har mange ganger været ude og seet på.

Rækefiske opphørte sist i 90 årene som ærhverv men det finnes fremdeles lidt ræker i den utere del av fjorden og helt opp til dette år 1948 har mand fisket nogle ræker til agn på gammeldags mote med hov. Drammensfjorden ær blit mer og mer fiskefattig de siste 50 – 60 år på grund av alle de fabrikker som ær bygd opover elven og som sender en masse lut syre og andre avfalds produkter ud i fjorden og forurenser vanet i stor målestok. Drammensfjordens vand fra 35 til 40 meter under overflaten ær helt døet for organisk liv og av den grund lite næring for fisk av alle slag. I 80 årene fik mand ræker på dybder helt ned til 90 a 100 meter, mens det i dag bare finnes lite grand spret ræke på 35 a 40 meters dypde og kommer mand noe dypere så er vanet helt råtent så det lukter lang vei av det på grund av alt det som bunfalles fra byen og alle bedrifter i byens omegn.

Hvist di ønsker mer om rækefiske i fjorden så konferer Røyken boken og det som A. Killingstad der har skrevet om rækefisket og laksefisket.

Med hensyn til rækebestanden i fjorden nu i dag og for 50 a 60 år siden så er den meget liden. Mens mand år 1880 – 90 kunde få 40 – 50 ræker i en hov på en time, får mand i dag 2 til 5 ræker på same tid og det på dybder av 38 – 40 meter og rækerne ligger på bund i ganske smale stroler. Kommer mand lidt dypere får mand ingen, og kommer mand bare to meter grunere så er det også helt rent for ræke. Mest ræke er det idag ifra Dramstadbukten og op til Hernestangen, så avtar det op til Kinartangen for at helt slutte ved Gulaugodden, mens det tidligere var ræke over hele fjorden.

JOHAN HYGGEN

Skog og eiendomskarter

Fra Thorleif Berg har redaksjonen mottatt kopi av følgende brev:

Fra

Arne Haftorn,
Kildeveien 16,
2450 Rena.

Rena, 20. oktober, 1995.
Telf. 62 44 07 97.

Thorleif Berg,
Jakslandv. 17,
3440 Røyken.

Vedr. skog- og eiendomskarter.

Landmåler Peter Aas, Konderud, utarbeidet karter over skog og eiendommer, hovedsakelig i Buskerud, i tidsperioden 1880 til ca 1948.

Aas var halvbror til min bestefar Jens Haftorn.

Da Aas døde noen år etter siste verdenskrig, ble dette omfattende kartverk overlatt til hans sønn Erling Hafto som på den tid var havnefogd i Hänningsvåg.

Hafto så seg imidlertid ikke i stand til å ivareta sin fars livsverk på rett måte og spurte om jeg ville ta over da jeg er forstutdannet og på den tid var ansatt ved et skogkontor i Drammen og som drev med kart- og driftsplanlegging av skogeiendommer.

Jeg er født og oppvokst i Drammen, men flyttet til Rena i Østerdalen i 1962 som bestyrer av en større skogeiendom. Fra 1980 til 1994 var jeg tømmersjef ved Rena Karton A/S, og da jeg nå er delvis pensjonert, har jeg gått i gang med det omfattende registreringsarbeid med omtalte kartverk.

Dessverre er det få av kartene hvor gnr. og bnr. er angitt, men ved henvendelse til Sørenskriveren har jeg fått vite at du sannsynligvis er eier av følgende eiendom:

Eiendommens navn: Heggum. søndre Gnr ... 65. Brnr ... 1 ... Kartlagt i år ... 1925.. Målestokk ... 1 : 2500. Kartets kvalitet: Blyantkonsept..

Jeg er i første rekke interessert i at kartene kommer de nåværende eiere i hende, men ser det som rimelig å beregne meg en viss pris avhengig av kartets kvalitet og verdi.

Hvis du har interesse av å erverve det kartet som har tilknytning til din eiendom, håper jeg å høre fra deg.

Arne Haftorn

Vi tror dette kan være av interesse for andre.

RED.

Kjglebane på Klemmetsrud

«**B**owling» i bygda under første verdens- krig? Det er vel en litt drøy påstand. Ikke desto mindre fantes det på den tiden i Klemmetsrudskogen en kjglebane som til forveksling ligner dagens bowlingbaner.

Det er Tor Hovind som forteller at hans onkel, Gabriel Baarsrud, sannsynligvis rundt 1915–20 satte opp denne. Hit tok han med sine prominente venner og forretningsforbindelser til munter konkurranse. Det var dessuten mange barn og ungdommer på gårdene over Gunnerud, Klemmetsrud og Ski, og det var trolig en artig atspredelse i den tid da ikke det fantes så mye å ta seg til i fritiden. (eller hva?)

Hans Rype kan bekrefte at også hans svigerfar, Kristoffer Klemmetsrud, mange ganger nevnte denne kjglebanen, samt at han ved flere anledninger tjenestegjorde som «ballgutt».

Banen sto i skogbrynet øst for gården, var bygget av 4 x 4 boks på steinfundament og var ca. 30 meter lang. Den hadde tak, men ikke vegger. I likhet med dagens bowlingbane var selve banen bygget av pløyde bord for å få så glatt og jevn overflate som mulig. På siden var det renner som hellet mot spilleren, slik at kulene kom trillende tilbake. Kjeglene var trolig ikke helt like dagens bowlingkjegler i form, størrelse, samt måte de var plassert.

Kulene var på størrelse med dagens bowlingkuler, men var laget av tre og hadde ingen fingerhull. Automatikken var det så som så med. En av spillerne måtte nok ta jobben med å stille opp kjeglene og legge kulene i renna for retur. Hvor ble disse kjeglene og kulene av mon tro??

Kjglespillets historie

Ved Asker museum i Volden finnes en gammel kjglebane som i 1994 kom fra Mellom-Nes skole. Den ble bygget i 1923. (ref. «Historien lever» av Harald Bjelvik.

Banen er i alt ca. 30 meter lang, med spillebrett som er ca. 20 meter langt og ca 70 cm bredt.

Det finnes p. dags dato 6 kjegler (uoriginale?) og 3 kuler av tre, på størrelse med bowlingkuler eller litt mindre.

Det skal finnes en lignende bane på Briskeby i Oslo. En kjglebane skal ha stått like ved der Stortinget står i dag. Spillet er trolig kommet til Norden med munkene allerede i middelalderen.

Se også «Oslo aktuelt» (Byminner nr. 1/1984) «En bevaringsverdig kjglebane» av Else Boye.

RED.

Fra banen i Volden, foto: Red.

Kjegler fra «Byminner»

Original kule, men moderne kjegler

Indian modell 1920

Den stolte eier av denne farkosten med registrering F-878 var platearbeider Jacob Nicolaysen fra Slemmestad. I sidevognen ser vi fru Alma Nicolaysen og to barn. I matroskjole står datteren Snefrid, f. 13.12.1903, og senere gift med Oskar Foss i Bødalen.

I følge biltilsynets dokumenter ble sykkel registrert første gang 5.6.1920, veide 250 kg, kostet kr. 4000,- og tok med full last stigninger på opp til 1:4.

Årsavgiften var den gang kr. 19,05. Sykkelen ble avskiltet i 1925, og registrert igjen 2.7.1934 med registreringsnummer F-826.

Etter krigen ble farkosten solgt til Leif Foss i Bødalen. Trolig ble den prøvekjørt med dårlig eksosanlegg, for den bråket og rautet så ille at guttunga døpte sykkel «Kua til Fosse'n».

Hvor den til syvende og sist havnet vites ikke. (??)

RED.

Foto utlånt av Einar Foss

Premiekonkurranse

Gjenstanden som var avbildet i BM nr. 41 var:

En avl-kube for bidronninger.

Den ble kjøpt hos Harald Hansens bigård i Drammen for kr. 7,- i 1935 av far til Borghild Hauger.

Det innkom ingen forslag til løsning.

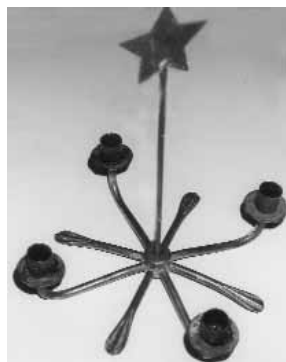
Røykendagen

Historielagets konkurranse på Røykendagen 2002 ble vunnet av 11 år gamle Christina Lundbye. Hun mottok et eksemplar av Røykenboka i premie. Vi gratulerer!

Gjenstanden som ble vist var en bærsekk (ransel)

Til tross for liten respons prøver vi nok en gang - hva kan dette være ???

RED.

Glade Hyggengutter

William Fosshaug gjorde amerikaner av seg allerede i 1930 årene. Han var sønn av Hans Fosshaug, og sønnesønn av Otto Fosshaug som bygget Hyggen "nye" skole i 1900.

Han er fra tid til annen på besøk i gamlelandet, og av Ingerid Widmark har vi fått låne dette bilde som William tok ved porten til Fosshaug i mai 1933, umiddelbart før han reiste.

"Bill" har selv skrevet bak på bildet at gutta er:

1. rekke: Gisle Ellevold, Georg Ovnerud, Gunner Hansen og Harry Sjøstrøm
2. rekke: Willy Depous, John Melsom, Kåre Sten, Åge Juliussen
3. rekke: Johny Steen, Gudmar Ellevold, Knut Melsom, Tormod Widmark, Egil Pedersen.

RED. (SOM ER TREMENNING AV "BILL")

Torvkoner fra Røyken

Bildet viser hvordan torvhandelen gikk for seg på Bragernes torv i 1920. En av damene til venstre skal være Margit Pettersen Brathen fra Spikkestad, og til høyre Kristine Berg Ovnerud. De til dels tunge kurvene ble båret fra stasjonen, over bybroen til torget på Bragernes. Foto utlånt av Ingerid Widmark

RED.

Marie Elisabet Høvik, født Johansen

Marie Elisabet Johansen var født i Åros 4. mars 1881. Faren Ingebret Johannesen var i følge folketellingen i 1865 losjerende på en eiendom kalt Aarosdam. Han var 27 år gammel, trolig født i Hedrum, ugift og arbeidet som tømmermann. På samme tidspunkt var Maries mor Lovise Augustsdatter kun 17 år, og bodde sammen med foreldrene og tre søsken på Nygaard i Åros. Lovises far August Bjørnsen fra Drøbak var husmann uten jord og fisker, mora Elisabet Svendsdatter var fra Asker. Lovise døde da Marie kun var 9 år gammel, og ble sjøl ikke mer enn 40 år.

Å være enslig mor på den tida var nok ikke lett, enslig far enda verre, og det endte med at Marie ble "satt bort". Hun kom til familien Flater på lille Åros. Anna og Fredrik Flater hadde ingen egne barn, men tok til seg barn og unge, og ga dem god opplæring. Her ble det drevet pensjonat/skysstasjon fra 1890-åra. Anna og Fredrik Flater må ha vært betydningsfulle personer i det lille bygdesamfunnet. Fredriks far, Gabriel Sebjørnsen Flater, var ifølge "Røykenboka" "den mest virksomme av alle Røykens gamle skibsbyggere." Han drev stort med kjøp og salg av gårder, og kjøpte bl.a. lille Åros. Igjen gir folketellingen fra 1900 oss et lite innblikk i virksomheten. Fredrik Flater er her omtalt som "Gaardbruger og skydsskaffer", mens kona Anna var "Gaardbrugerhustru".

Marie er omtalt som datter og hennes yrke var "Huslige arbeider". Her bodde også den 6 år gamle pleiedattera Dagny Flater, gårdbrukerlærlingen Erik Kverum, ei 20 år gammel tjenestejente og en 15 år gammel skyssgutt. Dette tyder på at både gårdsbruket og skysstrafikken krevde større arbeidskraft enn det familien Flater sjøl kunne skaffe.

At Marie var kvalifisert til "Huslige arbeider" er ganske sikkert. Sannsynligvis gjennomgikk hun et kurs ved en industriskole i hovedstaden. I ei tid da skolegang utover folkeskolen hørte til sjeldenhetene var det ingen selvfølge at ei morløs og bortsatt jente fikk gå videre på skolen. Videre utdanning kostet penger, og mulighetene for å kunne tjene penger under skolegangen var nok små. Derfor var det helt nødvendig for de "ubemidlede"

Marie Høvik og den yngste sønnen Tor på verandatrappa på Sole midt i 1920-åra.
Foto utlånt av Knut Sageng.

å få stipend. Marie Johansen må ha vært svært flink på folkeskolen, slik læreren hennes formulerte både en attest og en anbefaling om stipend. Sistnevnte er gjengitt her.

Attest

Da Marie Johansen agter at søge stipendium for at kunne gennemgaa et kursus ved "Den kr. Industriskole i Kristiania, vil jeg paa det varmeste anbefale hende til at komme i betragtning. Hun er i besiddelse af særdeles gode evner, en stø og solid karakter og en fast vilje. Hun har under sin skole-

Diplom fra utstillingen i 1901. Utlånt av Aase Høvik

gang alltid vist stor flid og lærelyst og gjort udmerkede fremskridt, ligesom hendes opførsel altid har været meget rosverdig. Da hendes moder er død for flere aar siden og hendes fader er uden formue, har hun siden barnearene været hos fremmede. Men hos den familie, hun har været, har hun nydt en særdeles omhyggelig opdragelse og været som barn i huset. Hun er i enhver henseende sund og frisk, har et beskedent væsen og en pen og tækkelig fremtræden.

Da Marie Johansen saaledes er i enhver henseende brav pige og virkelig trænger hjælp, er det mit haab, som det er min bøn, at hendes ansøgning om stipendium ikke maa blive afslaaet.

Frydenlund skole i Røken 8d marts 1897.

*Th. M. Løvstad
Lærer*

Det neste vi finner av skriftlige vitnesbyrd om Marie Johansens "karriere" er diplommet som er avbildet nedenfor. Teksten på diplommet er følgende:

"Udstillingen i Drammen 1901 for Buskeruds, Jarlsberg & Laurviks og Kristians Amter. Hæderlig omtale er tilkjendt: Marie Johansen, Røken for Husflidsgjenstande."

Denne utstillingen var en av flere som ble arrangert i parken i Drammen. Her ble ulike produkter innenfor husflid, håndverk og industri vist fram. Vi kan gå ut fra at et diplom fra denne utstillingen, som omfattet både

Buskerud, Vestfold og Oppland fylker, må ha hengt ganske høyt. Hva slags gjenstander som Marie hadde lagd, og hvor det siden har blitt av dem, vet vi ikke så mye om.

I 1906 ble Marie gift med Christian C. Høvik fra nedre Høvik i Båtstø. De overtok i 1913 en del av gården, og bygde der opp et lite gårdsbruk, kalt Sole. Christian og Marie var driftige mennesker, som drev med frukt- og bærdryrking, særlig bringebær. Dessuten var Christian en av eierne av A/S Baadstø Iskompagni, som skar is på Båtstødammen. Familien på Sole fikk i alt 9 barn, 8 av dem vokste opp. Dette må ha vært et strevsomt liv, og Maries ferdigheter innenfor søm har nok først og fremst blitt utnyttet i det daglige arbeidet med klær til barna osv. Marie var aktivt medlem i Dalen Kvinneforening. Denne foreningen arbeidet bl.a. for bygging av kapell i Åros, som for øvrig har 100-års jubileum neste år.

Marie Høvik døde i 1969.

Kilder:

Samtale med svigerdatter Aase Høvik, barnebarna Svend Høvik og Knut Sageng, Astrid Kverum og Randi Sandlund.
Diplom utlånt av Aase Høvik
Attest utlånt av Knut Sageng
"Røyken Bygd før og nu" av A. Killingstad
Folketellinger fra 1865 og 1900

JØRN JENSEN

Røyken historielag - styret 2002/ 2003

Verv:	Navn:	Adresse:	Telefon:	
Leder:	Ole Rud	Helgeroveien 2	3430 Spikkestad	31284610
Nestleder:	Bjarne Kjos	Bjørkeliveien 8	3430 Spikkestad	31283313
Kasserer:	Arne Trulsvik	Bryggeev. 46A	3470 Slemmestad	31281184
Sekretær:	Anne-K. Andresen	Nyveien 7	3470 Slemmestad	31296143
Styremedl.:	Björg Ølstad	Brubakkveien 5	3440 Røyken	31283965
Styremedl.:	Ole Sønju	Krystallveien 37	3478 Nærnes	31281254
Varamedl.:	Harald Røed	Ovnerudveien	3430 Spikkestad	31285090
Varamedl.:	Bjørn Fossnes	Ølstadveien 2	3440 Røyken	31285908